

Opis założeń do projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Bagienna Dolina Narwi PLB200001 z wyłączeniem powierzchni Narwiańskiego Parku Narodowego

Powierzchnia:

Całkowita powierzchnia obszaru Natura 2000 Bagienna Dolina Narwi PLB200001 wynosi 23 147,07 ha, natomiast powierzchnia Narwiańskiego Parku Narodowego wynosi 6 805,02 ha. Wobec powyższego projekt planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Bagienna Dolina Narwi w części położonej poza granicami Parku obejmuje powierzchnię 16 342,05 ha.

Status:

Obszar Natura 2000 Bagienna Dolina Narwi PLB200001 został wyznaczony na mocy Dyrektywy Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (wersja ujednolicona - 02009L0147-20190626). Polskim aktem prawnym wyznaczającym niniejszy obszar Natura 2000 na podstawie art. 27a ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. *o ochronie przyrody* (Dz. U. 2024 poz. 1478 tj.), jest Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. *w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000* (Dz.U. 2011 nr 25 poz. 133, z późn. zm.)¹.

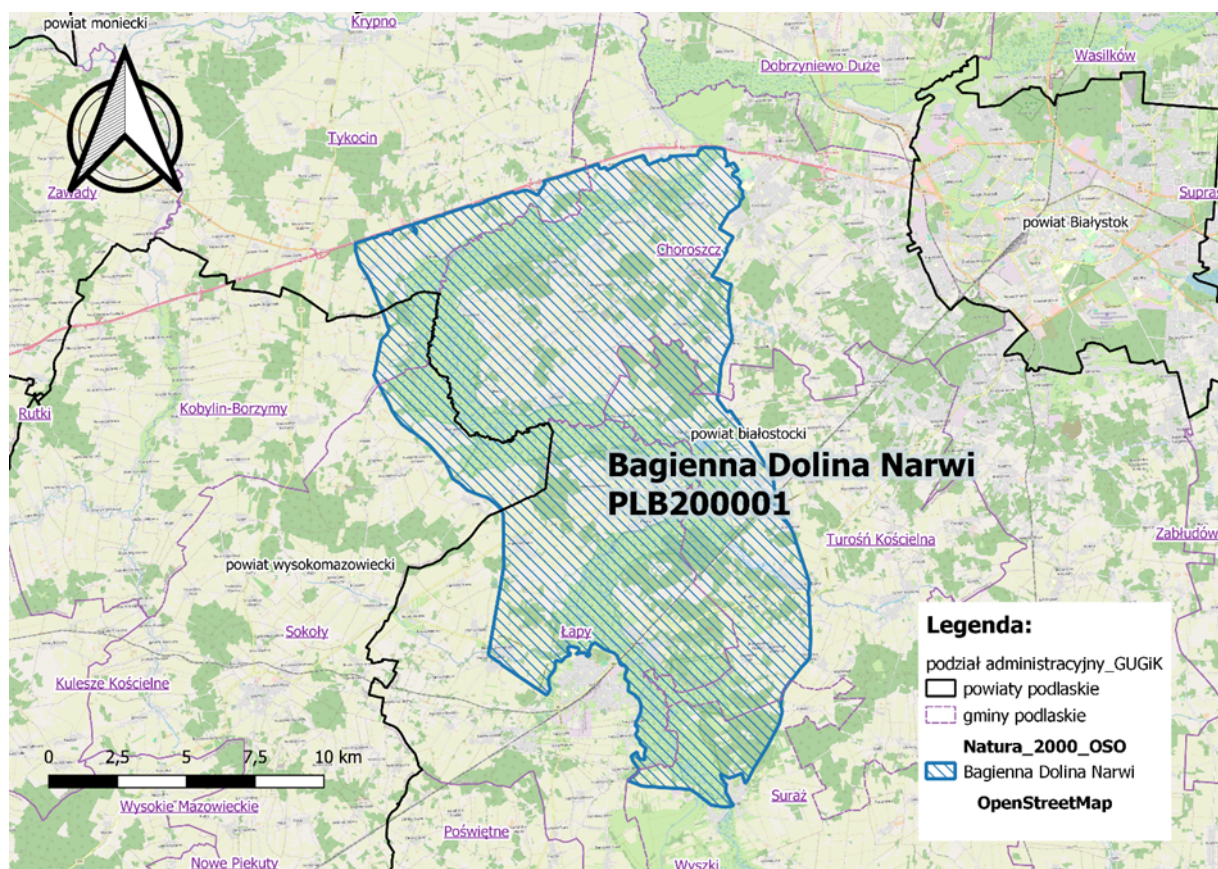
Położenie administracyjne:

Obszar Natura 2000 Bagienna Dolina Narwi PLB200001 jest położony w województwie podlaskim, na terenie dwóch powiatów, w granicach siedmiu gmin (Tabela 1.):

¹ Niniejsze rozporządzenie było poprzedzone rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. *w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000* (Dz. U. Nr 229, poz. 2313, z 2007 r. Nr 179, poz. 1275 oraz z 2008 r. Nr 198, poz. 1226), które na podstawie art. 14 ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o zmianie ustawy o ochronie przyrody oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. Nr 201, poz. 1237), traci moc z dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia.

Tabela 1. Powierzchnia gmin i Obszaru Natura 2000 Bagienna Dolina Narwi PLB200001. W oparciu o dane PZGiK - Państwowy Rejestr Granic i Powierzchni Jednostek Podziałów Terytorialnych Kraju (PRG).

Lp.	Gmina	Powiat	Powierzchnia (ha)	
			Całkowita Gminy	W obrębie OSO Bagienna Dolina Narwi
1.	Choroszcz	białostocki	16 378,7	7 929,29
2.	Łapy		12 765,2	6 375,16
3.	Suraż		7 661,4	1 123,28
4.	Turośń Kościelna		13 995,9	4 438,67
5.	Tykocin		20 737,0	1 385,17
6.	Kobylin-Borzymy	wysokomazowiecki	11 943,5	502,31
7.	Sokoły		15 557,6	1 393,19
SUMA				23 147,07

Ryc. 1. Mapa położenia obszaru Natura 2000 Bagienna Dolina Narwi PLB200001 na tle podziału administracyjnego.

Istniejące formy ochrony:

Teren Obszaru Specjalnej Ochrony Natura 2000 Bagienna Dolina Narwi pokrywa się z innymi formami ochrony przyrody, wymienionymi w art. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. *o ochronie przyrody* (Dz. U 2024 poz. 1478 tj.)) tj. Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Natura 2000 Narwiańskie Bagna PLH200002 oraz Narwiański Park Narodowy. W granicach obszaru znajdują się również 104 pomniki przyrody.

Opis obszaru:

Obszar Natura 2000 Bagienna Dolina Narwi obejmuje odcinek doliny rzeki Narew o długości około 58 km i szerokości około 0,3 - 4 km, położony pomiędzy miejscowościami Suraż - Żółtki. Pod względem fizycznogeograficznym obszar znajduje się w centralnej części rozległego obniżenia terenowego, w zasięgu mezoregionu Dolina Górnej Narwi, wchodzącym w skład Niziny Północnopodlaskiej (Kondracki 2013). Przeważająca część doliny w tym rejonie pokryta jest utworami organicznymi (torfy) o różnym stopniu rozłożenia, o miąższości od 0,3 do 2,7 m (Banaszuk red. 2004). Dno doliny Narwi opada bardzo łagodnie z południa ku północy, zgodnie z biegiem rzeki. W okolicach Suraża uklada się na wysokości 118 m n.p.m., a pod Żółtkami na poziomie 108 m n.p.m. Powierzchnia doliny na ogół jest płaska w związku z dominującą akumulacją biogeniczną, a następnie fluwialną. Charakterystyczną i unikalną cechą Narwi jest układ hydrograficzny. W skomplikowanym systemie wód powierzchniowych Narwi można wyróżnić koryto główne z silnie rozwiniętym systemem koryt bocznych, a także liczne starorzecza. Rzeką anastomozującą (wielokorytową) to wynik naturalnych procesów hydraulicznych

i biologicznych, zachodzących w szerokiej, płaskiej dolinie. Dolina rzeki podlega wiosennym zalewom roztopowym, które w zależności od roku różnią się natężeniem i okresem utrzymywania. Naturalny reżim rzeki współcześnie jest zakłócony działalnością człowieka. Melioracje rzeki w latach 80. ubiegłego wieku, obecność utworzonego w latach 1977–1990 zbiornika zaporowego Siemianówka, a także zmiany klimatyczne, które miały miejsce w ostatnich kilkudziesięciu latach spowodowały, że wielokorytowa Narew zachowała się jedynie pomiędzy Surażem i Rzędzianami. Od lat 1990, po zaprzestaniu użytkowania rolniczego, na większości obszaru dominują dziś głównie szuwały trzcinowe, wielkoturzycowe oraz mannowe. Osadnictwo skupione jest głównie na obrzeżach doliny i poza dwoma niewielkimi miastami – Łapami i Surażem, są to przeważnie niewielkie wsie. Obszar OSO znajdujący się poza doliną to krajobraz rolniczo-leśny o przeważającym ekstensywnym użytkowaniu, z dominującymi uprawami zbóż (Tumiel i in. 2020).

Dolina Narwi w obszarze stanowi jedną z najlepiej zachowanych zalewowych dolin rzecznych w Europie oraz jeden z najcenniejszych terenów, na których występują siedliska łągowo-rozlewiskowe. Do zachowania specyficznych biotopów i biocenoz przyczyniła się również ekstensywna gospodarka rolna, która prowadzona była w obrębie doliny. Na obszarze ostoi stwierdzono występowanie ponad 50 gatunków ptaków łągowych związanych z ekosystemami wodno-błotnymi. Wśród nich są gatunki ptaków uznawane za zagrożone

w skali Unii Europejskiej (wymienione w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej), a także gatunki wymienione w „Polskiej czerwonej księdze zwierząt” jako zagrożone w skali Polski (Wilk i in. 2020). Ostoja Bagienna Doliny Narwi jest drugim po dolinie Biebrzy obszarem najliczniejszego występowania wodniczki na Podlasiu. Jednocześnie jest bardzo istotnym terenem dla ptaków wodno-błotnych podczas ich sezonowych migracji, a zwłaszcza wiosennych. Płytkie rozlewiska Narwi są miejscem odpoczynku i żerowania dla kilku gatunków gęsi, tworzących kilkutysięczne skupiska osobników, co także kwalifikuje ostoję do rangi europejskiej. Na obszarze stwierdzono też znaczne liczebności ptaków wróblowatych związanych z siedliskami szuwara trzcinowego oraz bąka. Na siedliskach otwartych występują również ptaki siewkowe, z których najliczniejsze to czajka, rycyk i krwawodziób (Polakowski, Broniszewska 2012; Wilk i in. 2010).

Dodatkowo w 2002 r. teren ostoi ptasiej został uznany za obszar wodno-błotny mający znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życiowe ptactwa wodnego i został objęty konwencją RAMSAR.

Aktualne przedmioty ochrony obszaru:

Przedmiotami ochrony w obszarze Natura 2000 Bagienna Dolina Narwi PLB200001 są gatunki ptaków wymienione w Standardowym Formularzu Danych (SDF) obszaru z „oceną ogólną znaczenia obszaru” A, B lub C, tj.: 16 gatunków ptaków objętych art. 4 lub art. 7 dyrektywy 2009/147/WE.

Tabela 2. Gatunki ptaków będących przedmiotami ochrony OSO Natura 2000 Bagienna Dolina Narwi PLB200001.

Lp.	Kod	Nazwa polska	Nazwa łacińska
1.	A294	wodniczka	<i>Acrocephalus paludicola</i>
2.	A055	cyranka	<i>Anas querquedula</i>
3.	A021	bąk	<i>Botaurus stellaris</i>
4.	A198	rybitwa białoskrzydła	<i>Chlidonias leucopterus</i>
5.	A197	rybitwa czarna	<i>Chlidonias niger</i>
6.	A031	bocian biały	<i>Ciconia ciconia</i>
7.	A081	błotniak stawowy	<i>Circus aeruginosus</i>
8.	A122	derkacz	<i>Crex crex</i>
9.	A153	kszyk	<i>Gallinago gallinago</i>
10.	A154	dubelt	<i>Gallinago media</i>
11.	A022	bączek	<i>Ixobrychus minutus</i>
12.	A156	rycyk	<i>Limosa limosa</i>
13.	A272	podróżniczek	<i>Luscinia svecica</i>
14.	A120	zielonka	<i>Porzana parva</i>
15.	A119	kropiatka	<i>Porzana porzana</i>
16.	A162	krwawodziób	<i>Tringa totanus</i>

Podczas prac nad projektem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Bagienna Dolina Narwi z wyłączeniem powierzchni Narwiańskiego Parku Narodowego (zwanego dalej projektem PZO), lista przedmiotów ochrony na skutek weryfikacji może ulec zmianie.

Ponadto, w toku dalszych prac nad projektem PZO zostanie poddane analizie, czy istnieje konieczność wskazania kluczowych przedmiotów ochrony, decydujących o wyznaczeniu danego obszaru Natura 2000. Dla gatunków ptaków, uznanych za kluczowe, ochrona będzie zaplanowana szczególnie starannie, zaś w przypadku konfliktów między celami ich ochrony, a celami innych przedmiotów ochrony będą one rozstrzygane na rzecz gatunków kluczowych.

Obszar objęty Planem:

Plan zadań ochronnych dotyczyć będzie obszaru Natura 2000 Bagienna Dolina Narwi PLB200001 z wyłączeniem powierzchni Narwiańskiego Parku Narodowego.

Uzasadnienie: W granicach obszaru znajduje się Narwiański Park Narodowy, który posiada opracowany projekt planu ochrony z zakresem Natura 2000, oczekujący aktualnie na zatwierdzenie ministra właściwego do spraw środowiska. W związku z tym zachodzą przesłanki określone w art. 28 ust. 11 ustawy *o ochronie przyrody* do nieobejmowania części obszaru

w granicach Parku projektem PZO.

Czym jest Plan Zadań Ochrony Obszaru Natura 2000:

Plany zadań ochronnych (PZO) są sporządzane i realizowane dla obszarów Natura 2000 w celu zapewnienia docelowego stanu zachowania przedmiotów ochrony danego obszaru i zachowania integralności sieci Natura 2000. Podstawą prawną ich tworzenia jest art. 28 ust. 13 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. *o ochronie przyrody* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 tj.). Szczegółowy tryb sporządzania i zakres prac określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. *w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000* (Dz.U. 2010 nr 34 poz. 186 z późn. zm).

Pierwszy plan zadań ochronnych sporządza się w terminie 6 lat od dnia zatwierdzenia obszaru przez Komisję Europejską jako obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty lub od dnia wyznaczenia obszaru specjalnej ochrony ptaków. Plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 może być zmieniony, jeżeli wynika to z potrzeb ochrony siedlisk przyrodniczych lub gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, lub zachodzi konieczność jego aktualizacji, w szczególności w wyniku oceny aktualności PZO, którą Regionalny dyrektor ochrony środowiska sporządza i przekazuje Generalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska nie rzadziej niż co 6 lat.

Sporządzający projekt PZO umożliwia zainteresowanym osobom i podmiotom prowadzącym działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, udział w pracach związanych ze sporządzaniem tego projektu.

Sporządzający projekt PZO, zapewnia możliwość udziału społeczeństwa, na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*, w postępowaniu, którego przedmiotem jest sporządzenie projektu.

PZO ustanawia regionalny dyrektor ochrony środowiska w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia, kierując się koniecznością utrzymania i przywracania do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000.

Plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 zawiera:

- a) opis granic obszaru i mapę obszaru Natura 2000;
- b) identyfikację istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony;
- c) cele działań ochronnych;
- d) określenie działań ochronnych ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania, w tym w szczególności działań dotyczących: ochrony czynnej siedlisk gatunków, monitoringu stanu przedmiotów ochrony oraz monitoringu realizacji celów, uzupełnienia stanu wiedzy o przedmiotach ochrony i uwarunkowaniach ich ochrony.
- e) wskazania do zmian w istniejących innych dokumentach planistycznych, jeżeli są niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000.
- f) wskazanie terminu sporządzenia, w razie potrzeby, planu ochrony dla części lub całości obszaru.

PZO jest więc instrumentem planistycznym, środkiem do skutecznej ochrony sieci Natura 2000 i chronionych w niej przedmiotów ochrony, w przypadku Obszaru Specjalnej Ochrony Ptaków (OSO) - gatunków ptaków i ich siedlisk.

PZO dla OSO Natura 2000 powinien mieć następujące skutki:

- a) osiągnięcie celów ochrony określonych w PZO dla poszczególnych gatunków ptaków;
- b) utrzymanie lub zwiększenie integralności sieci Natura 2000;
- c) utrzymanie lub poprawa stanu zachowania gatunków ptaków i ich siedlisk, będących przedmiotami ochrony obszaru;
- d) ograniczenie lub wykluczenie zagrożeń dla ptaków będących przedmiotami ochrony i ich siedlisk;
- e) umożliwienie rolnikom i zarządcom terenu łatwego uzyskania wsparcia finansowego w zamian za działania ograniczające ich produkcję roślinną i zmierzające do poprawy stanu zachowania siedlisk gatunków ptaków występujących na ich gruntach;
- f) zwiększenie świadomości lokalnych społeczności na temat korzyści płynącej z ochrony zasobów przyrodniczych obszaru poprzez parasolowy efekt ochrony siedlisk ptaków.

Informacja o postępie prac:

Informację na temat bieżącego stanu prac nad projektem PZO będzie można uzyskać za pośrednictwem strony internetowej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku:

[Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku - Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku - Portal Gov.pl](#)

Wnoszenie uwag i wniosków będzie możliwe w formie pisemnej oraz za pomocą środków komunikacji elektronicznej bez konieczności opatrywania ich bezpiecznym podpisem elektronicznym, w siedzibie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku, 15-554 Białystok, ul. Dojlidy Fabryczne 23 lub drogą elektroniczną na adres email biuro@bialystok.rdos.gov.pl, lub w formie ustnej do protokołu w siedzibie RDOŚ w Białymstoku po uprzednim umówieniu wizyty pod numerem telefonu: 85 74-06-981 wew. 35.

Literatura:

1. Banaszuk H. (red.) 2004. Przyroda Podlasia. Narwiański Park Narodowy. Pr. zbior. Białystok. Wydaw. Ekonomia i Środowisko. ISBN 83-87231-07-X ss. 432.
2. Kamocki A. (red.) 2014. Szablon dokumentacji Planu Ochrony Obszaru Natura 2000 Bagienna Dolina Narwi PLH200001. ProHabitat, Białystok. Materiały opracowane na zlecenie Narwiańskiego Parku Narodowego.
3. Kondracki J. 2013. Geografia regionalna Polski. PWN, Warszawa.
4. Polakowski M., Broniszewska M. 2012. Bagienna Dolina Narwi PLB200001. W: Ławicki Ł., Guentzel S. (red.). Ostoje ptaków w Polsce. Inwentaryzacja gatunków nie lęgowych w sezonie 2011/2012. ECO-EXPERT, Szczecin.
5. Standardowy Formularz Danych, Bagienna Dolina Narwi PLB200001, https://sdfm.gdos.gov.pl/eksportuj/PLB200001?pdf_pl
6. Tumiel T., Białomyzy P., Grygoruk G., Korniluk M., Świętochowski P., Wereszczuk M. 2020. Wybrane gatunki ptaków lęgowych OSO Bagienna Dolina Narwi w latach 2011 i 2012 oraz zmiany ich liczebności. Ornis Polonica 61: 1–13.
7. Wilk T., Jujka M., Krogulec J., Chylarecki P. (red.). 2010. Ostoje Ptaków o znaczeniu międzynarodowym w Polsce. OTOP, Marki.
8. Wilk T., Chodkiewicz T., Sikora A., Chylarecki P., Kuczyński L. 2020. Czerwona lista ptaków Polski. OTOP, Marki.